

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Екатерина Михайлова, Нов български университет,
вътрешен член на научно жури, определено със Заповед З-РК-220/19.06.2026 г. на Ректора на
Нов български университет, по процедура за защита на дисертационен труд на тема:
„ЗАЩИТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЛГБТИ ХОРАТА В КОНСТИТУЦИОННАТА РАМКА НА
БЪЛГАРИЯ“ за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ в докторска
програма „Конституционно право“, професионално направление 3.6. Право,
с кандидат Филип Роберт Самуилов

I. Представяне на процедурата. Кратки биографични данни

В рамките на процедура за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ Филип Роберт Самуилов е представил за оценка дисертация на тема „Защита на основните права на ЛГБТИ хората в конституционната рамка на България“. Зачислен е като редовен докторант в департамент „Право“ на Нов български университет с научен ръководител доц. д-р Деяна Марчева. Дисертационният труд е насочен за публична защита пред научно жури със Заповед З-РК-220/19.06.2026 г. на Ректора на Нов български университет.

На научното жури е предоставен комплект документи и материали, необходими за провежда на публична защита в съответствие със ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ, Наредбата за развитието на академичния състав на Нов български университет и всички други относими правила. В Нов български университет има акредитирана докторска програма „Конституционно право“. В съответствие с нормативната уредба на НБУ е проведена вътрешна защита пред съвета на департамент „Право“ и докторантът е отчислен с право на защита. Съобразно минималните национални изисквания за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ кандидатът Филип Самуилов е представил дисертационен труд в съответствие с изискванията на чл. 27 ППЗРАСРБ, вкл. декларация за оригиналност.

Докторантът Филип Самуилов е изпълнил наукометричните изисквания по група от показатели Г, като е представил 3 статии публикувани в реферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове и 1 студия в предпечат и одобрена за публикуване, с което е събрал изискуемите точки:

1. Дискриминация, основана на сексуална ориентация и джендър идентичност в България. Сборник доклади от международна научна конференция, 19–20 април 2024 г., НБУ. Защита от дискриминация в България, в Европа и в света. Поредица Форум „Юридически изследвания“. Книга трета. С.: Издателство на Нов български университет, 2025, с. 440–453.
2. Правно-исторически преглед на правата на ЛГБТИК+ през XIX и XX век на територията

на днешна Република България. Годишник на Департамент „Право“ на Нов български университет 2023: Година дванадесета. Издателство на Нов български университет, 2024, с. 176–195.

3. Домашно насилие при еднополовите двойки. Реформата на защитата от домашно насилие. Сборник с доклади от научна конференция. С.: Българска академия на науките. Институт на държавата и правото, 2024, с. 231–245.
4. От правен вакуум към самоопределение: сравнителен анализ на юридическото признаване на пола в България и Германия. Годишник на Департамент „Право“ на Нов български университет 2024: Година тринадесета. С.: Издателство на Нов български университет, 2026. [под печат]

Филип Роберт Самуилов е придобил степен магистър по право в НБУ през 2022 г. и магистър по Права на човека и Върховенство на правото в University of Miskolc в Будапеща, Унгария през 2025 г. Той е преподавал през учебната 2025 г. в НБУ семинарни упражнения по Международно публично право. В периода 2023 – 2024 г. е работил като правен експерт в ЛГБТИ организация Действие – София, България. Участвал е в национални и международни конференции и кръгли маси с доклади с правна тематика, част от които са свързани с темата на дисертационния труд. Владее немски, английски руски език.

II. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертацията е на тема „Защита на основните права на ЛГБТИ хората в конституционната рамка на България“. Общият ѝ обем е 292 страници структурирани в увод, три части, шест глави и заключение. Библиографията обхваща 384 източника, от тях 295 англезични, 75 български, 11 немски и на други езици. Използвани са 189 статии в реферирани издания, 88 монографии и учебници, 46 статии и студии в колективни трудове, а така също 45 институционални доклада и 16 специализирани наръчника. Съдебната практика е отделена в самостоятелен раздел - наднационална практика - 38 акта на ЕСПЧ и 28 акта на Съда на ЕС и конституционното правосъдие - 12 акта на българския Конституционен съд и 13 на Федералния конституционен съд на Германия. Изследвана е и правораздавателната дейност - 98 български съдебни акта и един акт на германския Федерален касационен съд, с фокус върху антидискриминационното, бежанското и семейното право, както и производства по юридическото признаване на пола.

Авторефератът отразява точно структурата и съдържанието на дисертацията.

Използваната библиография и съдебна практика са впечатляващи като обем и обхват. Това показва сериозното и задълбочено отношение на докторанта към направеното изследване, което го прави изключително полезно за изследователи и практикуващи юристи.

III. Актуалност и значимост на изследвания проблем

Темата на дисертационния труд е несъмнено актуална, но в същото време не е широко изследвана и систематизирана. Предложеният дисертационен труд предлага критичен анализ

на дефицитите в правната защита на основните права на ЛГБТИ хората в конституционната рамка на Република България. Изследването разглежда специфичен конституционен парадокс – от една страна формално са декларирани универсални гаранции за равенство и неприкосновеност на човешкото достойнство, прокламирани в чл. 6 от Конституцията, а от друга те се сблъскват с институционална дискриминация и нормативно изключване. Това противоречие между формалното право и фактическо приложение според автора води до лишаване от конституционни права на значителна група български граждани.

Дисертационният труд прави исторически преглед на българския конституционен и правен ред относно разглежданата тема започвайки с Третата българска държава, трансформацията ѝ в тоталитарната държава, а в следствие и развитието ѝ в Конституцията от 1991 г. На базата на този исторически преглед авторът приема, че липсата на ефективна правна и институционална защита на ЛГБТИК+ хората не се дължи на спорадични законодателни пропуски, а е резултат от системен феномен, чийто генезис се открива в българската правна доктрина и съдебна практика.

Работата анализира ролята на Конституционния съд, който утвърждава Конвенцията по защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) като базов стандарт за преценка на националното законодателство, конфликтите и напреженията при защитата на ЛГБТИК+ правата, породени от противоречията между националната нормативна уредба и съдебна практика, от една страна, и задълженията в областта на правата на човека и правото на ЕС, така както се интерпретират в наднационалната юриспруденция на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) и Съда на Европейския съюз (Съда на ЕС). Актуалността на темата се аргументира с прогресиращото разминаване между практиката на ЕСПЧ и Съда на ЕС и тази на националните институции в България, поради което последната е под засилено наблюдение от Комитета на министрите на Съвета на Европа. Темата е актуална и поради практиката на Конституционния съд на Република България (КС) в периода 2018–2021 г. - Решение № 13/2018 г. и Решение № 15/2021 г. на КС. Значимостта на труда е мотивирана от докторанта и със законодателството, което е реализирано с промените в Закона за предучилищното и училищното образование през 2024 г.

Докторантът Филип Самуилов застъпва тезата в своя труд, че през последните години въз основа на решенията на КС, законодателството и практиката на съдилищата в България се официализира и започва да се провежда т.нар. доктрина на традиционните ценности и традиционното общество, с която се оправдава отричането на основни права на ЛГБТИ хората и се подкопават устоите на демократичната и правова държава. Това са аргументите му за необходимост от задълбочен правен анализ, който да предложи концептуални решения за преодоляването ѝ и за възстановяване на правната сигурност.

IV. Цели, задачи и методология на изследването

Докторантът формулира като основна цел на своя дисертационен труд осъществяването на цялостен и критичен правен анализ на нормативните дефицити и доктринални празноти в конституционноправната защита на основните права на ЛГБТИ хората в Република България. Следва да се отбележи, че изследването надхвърля прегледа на действащото право и си поставя за задача чрез изясняване на теоретичните и исторически предпоставки формулиране на предложения за преодоляване на съществуващата правна несигурност и гарантиране на принципа на равенство. Авторът умело използва инструментите на деконструкцията и куйър теорията в сферата на конституционното право, а чрез правно-исторически анализ на нормативната уредба изследва влиянието на предходните репресивни режими върху съвременната институционална среда. В същото време научният анализ е пренесен на наднационално и сравнителноправно равнище. Това е направено от една страна чрез вертикално съпоставяне на националния правопорядък със стандартите на Съда на ЕС и ЕСПЧ, а от друга - хоризонтално сравнение на регулаторните модели в други държави членки.

На базата на теоретична, историческа и сравнителна основа докторантът Филип Самуилов е пристъпил към критичен анализ на действащата българска конституционна и законова рамка като се е фокусирал върху откриването на празноти в правото и нормативни колизии. Това му позволява да направи своя логически завършек в систематизиране на направените научни изводи и формулиране на конкретни предложения *de lege ferenda* - насочени към изграждането на правен модел за законодателни промени, които да приведат българския правен ред в съответствие с международните задължения на държавата и да осигурят ефективни конституционни гаранции за всички граждани.

Изследването използва методологическа рамка, съчетаваща класическия правно-догматичен инструментариум с критически теоретичен апарат. То е стъпило на социално-правния подход, което е позволило правото да бъде анализирано не като затворена система, а като нормативен ред, дълбоко вкоренен в социалния контекст и властовите структури. Последното позволява изследването на нормативното мълчание и установяване на това как липсата на регулация се явява инструмент за нормативно изключване.

Освен това, за пълнота на анализа, изследването интегрира взаимнодопълващи се методологически средства - паралелен правно-исторически подход, сравнително-правен и казуистичен. Валидността на направените изводи се обезпечава като трите основни метода се прилагат за кръстосана проверка на данните.

V. Основни приноси и резултати

Дисертационният труд демонстрира способност за пространно, всеобхватно

самостоятелно изследване на разглежданата проблематика. Основните научно-теоретични приноси, които бих отбелязала са:

- ✓ Пространното историко-правно изследване на статута на ЛГБТИ хората в България;
- ✓ Сравнително-конституционното изследване на избрани правни системи от Западна и Източна Европа;
- ✓ Извършването на казуистичен анализ на актуалната съдебна практика;
- ✓ Разработване на нов за българската правна наука двуизмерен – хоризонтален и вертикален анализ.

Приемам като добре аргументирани предложените научно-приложни приноси (Предложения *de lege ferenda*), така както са формулирани от Филип Самуилов:

- ✓ В семейното право - преодоляване на нормативния вакуум и приемането на специален закон за гражданските съюзи или регистрираното партньорство;
- ✓ В областта на материалното наказателно право: преодоляване на фрагментарната защита срещу престъпленията от омраза чрез допълване на съответните квалифицирани състави в Наказателния кодекс;
- ✓ В областта на образователното законодателство: отмяна на дискриминационните разпоредби в Закона за предучилищното и училищното образование (ДВ, бр. 69 от 2024 г.).

V. Оценка на публикации и авторство

Всичките предоставени статии от Филип Самуилов са по темата на дисертационния му труд. Трите статии са публикувани - две от тях в сборници от проведени научни конференции и една в Годишника на НБУ - рефериран в Central and Eastern European Online Library (CEEOL), и вписан в Национален референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, който се поддържа от Министерството на образованието и науката чрез Националния център за информация и документация.

Представената студия, която още не е публикувана и е под печат също е по темата на дисертационния труд и предстои издаването ѝ в реферирано издание.

VI. Бележки и препоръки

Познавам Филип Самуилов още като студент, а имам и наблюдение по време на обучението му като докторат. Впечатленията ми са за сериозен, задълбочен и полагащ систематични усилия за знания млад човек. Смятам, че познанията, амбициите и старанието му са добра предпоставка за развитие на научна кариера в бъдеще.

Препоръчвам на Филип Самуилов да подготви и публикува дисертационния си труд като самостоятелно издание, тъй като то ще е полезно за практикуващите юристи в страната.

VII. Заключение

Въз основа на гореизложеното давам **положителна оценка** и предлагам на научното жури да гласува за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по „Конституционно право“ в професионално направление 3.6. Право, на кандидата Филип Самуилов.

12.08.2026 г.

Проф. д-р Екатерина Михайлова